

Anna Majewska-Tworek

Uniwersytet Wrocławski

Adaptacje poezji dziecięcej w podręcznikach do nauki języka polskiego jako obcego (ze szczególnym uwzględnieniem ćwiczeń fonetycznych)

1. Wstęp

Jak opisać obecność polskiej poezji dziecięcej w podręcznikach dla cudzoziemców w kontekście adaptacji dzieła literackiego?¹ Tekst literacki w procesie nauczania języka polskiego występuje w różnych postaciach, kontekstach i funkcjach. Może być zaproponowany cudzoziemcowi w wersji oryginalnej lub właśnie w wersji zaadaptowanej, czyli przystosowanej do kompetencji językowej studenta. Bezpośrednie operacje na tekście, by przystosować go do umiejętności studenta, są możliwe jedynie w przypadku utworów prozatorskich. Dobre opracowanie i przygotowanie ich pod względem leksykalnym oraz gramatycznym umożliwia uczącym się już na poziomie początkującym poznawanie części literackiego dorobku polskiej kultury. Student ponadto stopniowo doskonali umiejętność czytania ze zrozumieniem, rozwija słownictwo, poznaje cechy języka pisanego. Wiadomo, że poczucie satysfakcji płynące z udanej lektury oryginalnego czy też zaadaptowanego tekstu literackiego ma nieocenione znaczenie w nauce obcego języka.

W niniejszym artykule zostaną przedstawione sposoby wykorzystania polskich tekstów poetyckich w podręcznikach dla studentów obcojęzycznych na każdym poziomie zaawansowania. Na początek będą wyeksponowane różnice między operacjami na tekście prozatorskim i poetyckim. Możliwość adaptacji prozy wydaje się jasna i oczywista. W intuicyjnej ocenie teksty poetyckie (ze względu na swą swoistość strukturalną) dają w tym zakresie mniejsze możliwości. Jed-

¹ Tekst został wygłoszony jako referat na konferencji: „Adaptacje w literaturze dla dzieci i młodzieży. Szansa czy degradacja?” (Instytut Filologii Polskiej, Uniwersytet Wrocławski, 20.11.2010).

nakże analiza podręczników potwierdza różnorodne i pomysłowe adaptacje tekstu poetyckiego, które w większości wypadków z powodzeniem sprawdzają się (jak dowodzi praktyka) na lektoratach języka polskiego, w tym także na zajęciach z wymowy polskiej.

2. Adaptacja prozy dla cudzoziemców

Cudzoziemcy uczący się języka polskiego mają do dyspozycji adaptacje z katowickiej serii „Czytaj po polsku. Materiały pomocnicze do nauki języka polskiego jako obcego”². Dla studentów początkujących przystosowane zostały następujące dzieła literackie, będące zarazem polskimi lekturami szkolnymi dla dzieci i młodzieży: *Kamizelka* i *Z legend dawnego Egiptu* Bolesława Prusa, *Janko Muzykant* i *Latarnik* Henryka Sienkiewicza, *Dobra pani* Elizy Orzeszkowej i *Nasza szkapka* Marii Konopnickiej. Każdy tekst opracowany na podstawie oryginału składa się z 300 leksemów i jest uzupełniony ćwiczeniami oraz słownikiem, którego hasłami są wyrazy tekstowe. Objasnienie znaczenia jest uzupełnione podstawowymi informacjami gramatycznymi. Natomiast teksty literackie opracowane dla studentów średnio zaawansowanych i zaawansowanych (wybrano tu dzieła Stanisława Lema, Ryszarda Kapuścińskiego oraz Nataszy Goerke) zawierają ćwiczenia z kluczem.

3. Adaptacja poezji w podręcznikach dla cudzoziemców

W przypadku poezji takie zabiegi na tekście jak w katowickiej serii „Czytaj po polsku” nie mogą mieć miejsca. Mimo to utwory poetyckie (dla dzieci i dorosłych) są stosunkowo częste w podręcznikach do nauki języka polskiego jako obcego na wszystkich poziomach nauczania. Utwory poetyckie poddane są adaptacji odmiennej od tej opisanej powyżej. Polega ona przede wszystkim na umieszczaniu utworów w różnych kontekstach (najprawdopodobniej nigdy niezakładanych przez ich twórców) i wykorzystywaniu ich w innym niż pierwotnie wyobrażonym celu. Autorzy książek dla początkujących i średnio zaawansowanych studentów umieszczają utwory poetyckie w dwóch głównych kontekstach: gramatycznym (jako ilustracja struktury gramatycznej) i tematycznym (jako wzbogacenie

² Seria dzisiaj składa się już z siedmiu tomów z zaadaptowanymi następującymi dziełami literackimi: t. 1. Bolesław Prus: *Kamizelka*, *Z legend dawnego Egiptu*; t. 2. Henryk Sienkiewicz: *Latarnik*, *Janko Muzykant*; t. 3. Eliza Orzeszkowa: *Dobra pani*, Maria Konopnicka: *Nasza szkapka*; t. 4. Stefan Żeromski: *Silaczka*, *Rozdziobią nas kruki, wrony...*; t. 5. Andrzej Sapkowski: *Wiedźmin*; t. 6. Natasza Goerke, *Paralele*, Ryszard Kapuściński: *Wnętrze góry lodowej*; t. 7. Stanisław Lem: *Jak ocalał świat*, *Maszyna Trurla*, *Wyprawa pierwsza A, czyli Elektrybał Trurla*.

rozdziału poświęconego określonej tematowi). Zarówno w jednym, jak i w drugim przypadku tekst nie musi być obudowany jakimiś dodatkowymi poleceniami czy ćwiczeniami odnoszącymi się do niego w sposób bezpośredni. Tak jest w podręczniku Anny Dąbrowskiej i Romany Łobodzińskiej *Polski dla cudzoziemców* (1998). (*Dyzio Marzyciel* Juliana Tuwima posłużył jako ilustracja konstrukcji trybu przypuszczającego, a *Żaba* Jana Brzechwy — jednej ze struktur trybu rozkazującego). Podobnie jest w podręczniku Agnieszki Madei i Barbary Morcinek *Polski mniej obcy* (2007). Autorki pod koniec rozdziału zatytułowanego *Szlachetne zdrowie* umieściły wiersz *Chory kotek* z głównym poleceniem: „Proszę przeczytać wiersz Stanisława Jachowicza”. Rozbudowały je jednak dodatkowym i ciekawym zadaniem: „Proszę przekształcić go na współczesną rozmowę z pacjentem”. Zatem sam tekst został zaprezentowany w oryginalnej formie, a jego swoistej transpozycji mają dokonać studenci.

W materiałach glottodydaktycznych znajdują się także dalej idące adaptacje ingerujące już w strukturę tekstu, co w przypadku utworu poetyckiego bez odpowiedniej egzemplifikacji trudniej sobie wyobrazić. Lektor może na przykład przygotować tekst do utrwalania pewnej formy gramatycznej. Przytoczony poniżej fragment pokazuje dostosowanie tekstu do pracy z formami miejscownikowymi.

Okulary

Biega, krzyczy pan Hilary:

„Gdzie są moje okulary?”

Szuka w (spodnie) i w (surdut)

W (prawy but), w (lewy but)

Wszystko w (szafy)poprzewracał,

Maca szlafrok, palto maca.

„Skandal!” — krzyczy. Nie do wiary!

Ktoś mi ukradł okulary!”

Pod kanapą na (kanapa)

Wszędzie szuka, parska, sapie!

Szpera w (piec) i w (komin)

W (mysia dziura) i w (pianino)

Julian Tuwim (1986)

Korzystanie z tekstów poetyckich w takich kontekstach może okazać się pułapką dydaktyczną ze względu na trudną leksykę i struktury gramatyczne, które mogą się okazać niezrozumiałe dla studentów. Zarówno o zaletach, jak i wadach korzystania z wierszy dla dzieci na lektoracie języka polskiego jako obcego pisały Anna Dąbrowska i Małgorzata Pasieka (2001).

Przykładem dalej idącej adaptacji na lekcji tematycznej jest ćwiczenie Piotra Lewińskiego w podręczniku jego autorstwa *Oto polska mowa* (2001). W rozdziale *Zwierzęta* wykorzystał czterowiersze z *Zoo* Jana Brzechwy. Polecenie do ćwiczenia

czenia brzmi następująco: „Oto kilka wierszyków Jana Brzechwy o zwierzętach. Niestety, przez pomyłkę zostały źle poskładane. Spróbuj je poprawić”. Studenci muszą więc pracować ze wszystkimi dziesięcioma tekstami jednocześnie, by poradzić sobie z tak sformułowaniem poleceniem. Poniżej jest przedstawiony fragment tego zadania.

Żubr Rudy ojciec, rudy dziadek, Rudy ogon to mój spadek, Kto spotyka w lesie dzika, Ten na drzewo szybko zmyka	Struś Żyrafa tym głównie żyje, Że w górę wyciąga szyję. A ja jestem rudy lis. Ruszaj stąd, bo będą gryzł
Dzik Pantera jest cała w cętki, A przy tym ma bieg bardzo prędkie, Więc ma opinię mazgaja. A nadto znosi jaja wielkości strusiego jaja.	Żółw — Jakie pan ma stopy duże, Panie kangurze! No, pokaż się żubrze. Zróbże Minę uprzejmą żubrze.

Po dobrze dobranych i starannie przeprowadzonych zadaniach poświęconych leksyce i frazeologii zwierzęcej dla grupy średnio zaawansowanej jest to doskonała zabawa z tekstem³. Dobrze nadaje się do zorganizowania pracy w grupach. Zazwyczaj ożywia i aktywizuje wszystkich uczestników lektoratu. Tym samym jest to atrakcyjny sposób na poznanie znaczącego fragmentu polskiej poezji dziecięcej.

4. Adaptacja poezji dziecięcej do ćwiczeń wymowy polskiej jako obcej

Przed wszystkim należy podkreślić, że w podręcznikach do nauki języka polskiego jako obcego ćwiczenia fonetyczne są obecne w bardzo niewielkim stopniu lub nie ma ich w ogóle⁴. Najbardziej rozbudowany i jednocześnie bardzo ciekawy materiał do ćwiczeń z zakresu problemów polskiej fonologii i fonetyki znajduje się w książce Małgorzaty Kity *Wybieram gramatykę* (1998), która jest prze-

³ Inne, ciekawe wykorzystanie *Zoo* Jana Brzechwy w podręczniku Agnieszki Madei i Barbary Morcinek *Polski mniej obcy* (2007).

⁴ Analiza ćwiczeń fonetycznych w poszczególnych podręcznikach wykracza poza ramy tego artykułu. Należy jednak nadmienić, że w najnowszym i cieszącym się dużą popularnością podręczniku z serii „Hurra!!! Po polsku” znajdują się ćwiczenia wymowy, akcentu i intonacji, a także ćwiczenia ortofoniczno-ortograficzne. Nie są bardzo rozbudowane, ale zawsze związane z tematyką danego rozdziału i łatwe do przeprowadzenia, co na pewno zachęca zarówno lektorów, jak i studentów do ich wykonywania.

znaczona dla studentów zaawansowanych. Autorka czasami wykorzystuje teksty poetyckie dla dzieci do ilustracji pewnych zjawisk fonetycznych, np. w części *Samogłoski i spółgłoski w mówieniu* umieściła wiersz Krystyny Łochockiej *Rrrr* zaczynający się od słynnego; „Czarna krowa w kropki bordo [...]” czy *Ptasie radio* Juliana Tuwima w części poświęconej onomatopejom. Dominują tu proste polecenia: „Przeczytaj na głos podane teksty” czy właśnie: „Wskaż w wierszu onomatopeje”. Adaptacja zatem polega tu na umieszczeniu utworu w starannie przemyślanym kontekście i wykorzystaniu go do utrwalenia wcześniej wyjaśnionych zagadnień fonetycznych.

5. Poezja dziecięca w książce *Szura, szumi i szeleści. Ćwiczenia fonetyczne nie tylko dla cudzoziemców*

W podręczniku *Szura, szumi i szeleści...* (2010)⁵ również znalazło się kilka tekstów poetyckich dla dzieci, które zostały zaadaptowane do ćwiczeń wymowy. Zanim student (sam lub pod kierunkiem nauczyciela) po nie sięgnie, powinien najpierw wykonać wiele podstawowych ćwiczeń na mniej skomplikowanym i mniej rozbudowanym materiale językowym. Materiał w książce jest uporządkowany według następującego schematu: ćwiczenia sprawdzające, objaśniające i utrwalające. Teksty poetyckie pojawiają się (i to nie zawsze) tylko wśród ćwiczeń utrwalających. Poezja jest więc wykorzystywana do utrwalenia zdobytych wcześniej sprawności artykulacyjnych. Służy też dalszemu doskonaleniu wymowy.

W części I podręcznika (poświęconej rozwiązywaniu najczęstszych trudności dotyczących polskiej wymowy) teksty poetyckie pojawiają się wyłącznie w mocno rozbudowanym rozdziale poświęconym głosce [r]. Na początku znajdują się w nim zadania sprawdzające wymowę studenta, potem jest duża porcja ćwiczeń na słuchowe różnicowanie głósłki[r] i [l] (ćwiczenia słuchu fonologicznego) oraz podrozdział z ćwiczeniami służącymi wywołaniu, utrwaleniu i usprawnieniu wymowy głósłki [r] w sylabie, wyrazie, zdaniu i tekstach. Zatem student jest prowadzony od momentu ustalenia problemu, przez stymulację słuchową, moment usprawnienia narządu artykulacyjnego i wywołania wibrantu [r], aż po ćwiczenia utrwalające zdobytą sprawność artykulacyjną oraz ćwiczenia ortofoniczno-ortograficzne prowadzone na bardzo krótkich i prostych dialogach ze zwykłą tematyką dnia codziennego. Dopiero w końcowej części tego rozdziału zostały wprowadzone dwa teksty poetyckie wraz z opracowanymi do nich poleceniami. Należy wyraźnie podkreślić, że jeśli grupa nie jest wystarczająco sprawna pod względem językowym do pracy z takimi tekstami, to lektor po prostu je pomija (w całości lub części) i ewentualnie wraca do nich później.

⁵ Drugie wydanie tej książki ukazało się w 2014 roku.

5.1. Usprawnianie wymowy m.in. głoski [r] z wykorzystaniem wierszy dla dzieci

Poniżej zostanie zaprezentowany sposób adaptacji dwóch tekstów poetyckich autorstwa Wandy Chotomskiej do ćwiczeń utrwalających poprawną wymowę głoski [r]. Zostaną przedstawione z uwzględnieniem szerszego kontekstu, w którym występują w podręczniku *Szura, szumi i szeleści...*

Pierwszy tekst W. Chotomskiej jest zatytułowany *Kto zna słowa na kra...?! (2003)*, drugi *Grajmy w kolory (2004)*. Ze względu na tematykę wierszy wcześniejsze ćwiczenie zostało poświęcone onomatopejom z głoską [r]. Warto zaznaczyć, że ćwiczenia z onomatopejami zawsze dobrze się sprawdzają w grupach cudzoziemców, zwłaszcza w tych międzynarodowych. Mogą też funkcjonować jako całkowicie samodzielne zadanie.

Ćwiczenie

Proszę posłuchać i spróbować powtórzyć.

Zwierzę	Onomatopeja
gawron i wrona	kra! kra — kra! krrra!
kogut	kukuryku!
wróbel	ćwir! ćwir — ćwir!
zły pies	wrr!
bocian	kle — kle!

Kolejne ćwiczenie to już praca z fragmentem tekstu poetyckiego W. Chotomskiej *Kto zna słowa na kra?*

Ćwiczenie

Bardzo jest dziwna gawronia mowa —

Mówi się tylko początek słowa.

Gdy gawron krawat zawiązać ma,

mówi do synka:

Podaj mi kra...

Do zoo poszedł gawronek z tatą

I lwa zobaczył w klatce za kratą.

Potem się chwalił:

Widziałem lwa!

Lew siedział w zoo w klatce za kra...

klatka — kratka

klata — krata

Zadania do tekstu brzmią następująco:

a) Proszę uzupełnić nieskończone wyrazy w tekście.

b) Proszę podkreślić w tekście wyrazy z głoską [r]. Proszę starannie je przeczytać.

c) Proszę znaleźć inne niż w tekście wyrazy na sylabę „kra”. Można skorzystać ze słownika.

Zadania mogą być modyfikowane i wykonywane w wybranych fragmentach — można wykorzystać tylko jedną zwrotkę (np. tę drugą), by utrwalić opozycję [r]–[l] na przykładach: klatka — kratka, klata — krata i wrócić do bogatego materiału na doskonalenie słuchu fonologicznego znajdującego się we wcześniejszych częściach rozdziału.

Kolejny utwór *Grajmy w kolory* został opatrzony uwagą „nie dla grup elementarnych”. Natomiast już w grupach początkujących można próbować przynajmniej częściowo go wykorzystać. Tekst nie służy tu jedynie do utrwalania głoski [r]. Na marginesie zostały bowiem wyeksponowane szczególnie trudne konteksty fonetyczne, które mogą stanowić samodzielne ćwiczenie fonetyczne. Ćwiczenie z wierszem W. Chotomskiej zostało skonstruowane w sposób przedstawiony poniżej⁶.

Ćwiczenie

Proszę wykonać kolejne zadania.

a) Proszę słuchać czytanego tekstu piosenki i powtarzać jej kolejne frazy.

b) Proszę słuchać podkreślonych wyrazów i sylab obok tekstu oraz starannie je powtarzać.

Czarne wrony (1) czarno

Kraczą, w czarnych (2)

Barwach widzą świat (3).

I na próżno im tłumaczą (4)

Mądrzy ludzie (5) już od lat:

Zamiast krakać weźcie (6)

Pędzle, pomalujcie, co się da.

Czarnych barw nie chcemy (7)

Więcej, każdy kolor gra

Czarny (8) przegrywa, kolor

Wygrywa (9). W kolory grajmy dziś

Jabłka z jabłonek (10), skrzydła

Biedronek (11), każdy zielony liść.

I jeszcze (12) te zboża znad Wisły

i Odry. I słońce (13), co

Mówi nam — Dzień dobry!

wro, wru, wra, wre, wry

fcza, fczo, fczu, fcze, fczy

śfja, śfjo, śfje

tłu, tło, tła, tle, tły

dzie, dzia, dzio, dziu

ście, ścia, ścio, ściu

chce, chca, chco, chcu

rny, rne, rna, rno, rnu

gry, gre, gra, gro, gru

bło, błu, bla, błe, bły

dro, dru, dra, dre, dry

szcze, szcza, szczo, szczu, szc

sło, słu, sła, słe, sły

⁶ Tekst różni się nieco od oryginalnego. Jest to spowodowane względami dydaktycznymi.

Dzień dobry! Dzień dobry!
 Słońce nad głową, różę
 Różową, malwy wysoki kwiat (14).
Srebro (15) wieczoru, tysiąc
 Kolorów, jasny, wesoły (16)
 Świat.

kfja, kfjo, kfju, kfje
 sre — bre, sro — bro, sru — bru
 oły, ołe, oła

c) Proszę słuchać i powtarzać.

Transkrypcja dla chętnych i ciekawych⁷

Wybrane przykłady z tekstu	Transkrypcja międzynarodowa	Transkrypcja słowiańska
w czarnych	[f tʃarnix]	[f čarnyx]
świat	[ɛfjat]	[šfjat]
mądrzy	[mondʒi]	[mondžy]
weźcie	[veetce]	[vešće]
pędzle	[pendzle]	[penžle]
więcej	[vjentsej]	[viencej]
w kolory	[f kolory]	[f kolory]
jabłka	[japwka]	[iapuka]
skrzydła	[skʃidwa]	[skšydu]
znad Wisły	[znady, iswi]	[znad v'isuy]
kwiat	[kf, jat]	[kf'jat]
tysiąc	[tieɔnts]	[tyšonc]

d) Proszę uzupełnić poniższą listę.

Moja lista trudnych fragmentów:

- Czarne wrony czarno kraczą
- W czarnych barwach widzą świat
- Czarnych barw nie chcemy więcej
- Zamiast krakać weźcie pędzle
- Każdy kolor gra

.....

⁷ Z myślą o różnorodnej grupie studentów zastosowano dwie transkrypcje (międzynarodową i słowiańską).

Dyktando

e) Proszę słuchać i pisać. Następnie proszę sprawdzić wykonane przez siebie zadanie

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.

Miejsce na poprawiony tekst

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

f) Proszę wysłuchać piosenki i spróbować ją zaśpiewać.

5.2. Teksty poetyckie w ćwiczeniach fonetycznych z tematem w tle

Kilka tekstów poetyckich dla dzieci znalazło się również w drugiej części podręcznika, który składa się z sześciu rozdziałów. Każdy z nich jest poświęcony jednemu tematowi: jedzenie, pogoda i kalendarz, zwierzęta, podróże, mieszkanie i podrozdział kończący, zatytułowany *Uzupełnienia*. Być może dzięki takiemu porządkowi materiału będzie łatwiej wprowadzić ćwiczenia wymowy do zajęć poświęconych zbliżonemu tematowi. Wszystkie rozdziały drugiej części książki zawierają zadania fonologiczne, artykulacyjne, ortofoniczno-ortograficzne oraz utrwalające.

Na przykład w części pt. *Jedzenie* do ćwiczeń fonetycznych został przystosowany fragment wiersza Jana Brzechwy *Pomidor* (1989), a w rozdziale *Pogoda i kalendarz* znalazło się dwanaście czterowierszy Wandy Chotomskiej (2003) poświęconych nazwom miesięcy. Oto ćwiczenie z wierszami poświęconymi jesieni.

Ćwiczenie

Proszę wykonać zadania.

a) Proszę wysłuchać krótkich wierszy o jesieni.

JESIEŃ

Wrzesień

Nad jeziorem wrzosy kwitną,
woda barwę ma błękitną,
a po wodzie łodzią pływa,
łowiąc ryby, Wrzesień-rybak.

Październik

Pan Październik jest malarzem,
farby dostał od jesieni
i maluje sam pejzaże
całe w złocie i czerwieni.

Listopad

Liść ostatni z drzewa opadł,
więc go miotłą zmiotł Listopad,
sterty liści zmiata co dzień,
bo dozorcą jest w ogrodzie.

W. Chotomska

b) Proszę słuchać i powtarzać.

jesień	sień — sen, sień — cień	eń, ań, oń, uń
we wrześniu		śniu, śnio, śnia, śnie, śni
nad jeziorem		ziu, zio, zia, zie, zi
barwa		rwa, rwe, rwy, rwo, rwu
pływa		pły, płe, pła, pło, płu
łowi	ło — wo, łu — wu, ła — wa, łe — we, ły — wy	
w październiku		fpa, fpo, fpu, fpe, fpy
październik		ździe, ździ, ździa, ździo, ździu
od jesieni	sieni — cieni (!)	sie — cie, sia — cia, sio — cio, siu — ciu
w złocie		wzło, wzłu, wzła, wzłe, wzły
w listopadzie		wli, wle, wla, wło, wlu
z drzewa		zdrze, zdrzy, zdrza, zdrzo, zdrzu
miotła		tła, tło, tłu, tłe, tły
liście		ści, ście, ścia, ścio, ściu
w ogrodzie	dzie — cie, dzia — cia, dzio — cio, dziu — ciu	

c) Proszę głośno i starannie przeczytać wiersze o jesieni.

Najlepiej, jeśli wykorzysta się jeden czterowiersz (odpowiedni w danym miesiącu oczywiście) z odpowiadającym mu materiałem z punktu b. Będzie to dobra i nienużąca wprawka dykcyjna dla studentów.

W krótkim podrozdziale *Zwierzęta* znajduje się niezwykle atrakcyjny tekst Juliana Tuwima *Mowa ptaków* (1986), który swym kunsztem zachwyci studentów na każdym poziomie rozumienia polszczyzny. Sposób wykorzystania wiersza zależy właśnie od stopnia zaawansowania i zaangażowania uczących się. Na najniższym poziomie studenci wybierają krótki fragment tekstu (np. cztery wersy) i indywidualnie lub w małej grupie przygotowują jego aktorską interpretację. Lektor wsłuchuje się w te przygotowania i na bieżąco koryguje artykulację studentów, by prezentacja wypadła jak najlepiej.

W ostatnim podrozdziale pt. *Uzupełnienia* (zbierającym i porządkującym różne problemy fonologiczne i fonetyczne szczególnie skomplikowane dla cudzoziemców) znajduje się m.in. kołysanka *Ach śpij, kochanie* Ludwika Starskiego (2006). Poniżej został przedstawiony sposób adaptacji tego znanego utworu do zadań z wymowy.

Ćwiczenie

Proszę wykonać poniższe polecenia.

- a) Proszę słuchać i uzupełniać.
- b) Proszę słuchać czytanego tekstu piosenki i powtarzać jej kolejne frazy.
- c) Proszę słuchać podkreślonych wyrazów i sylab obok tekstu oraz starannie je powtarzać.

Ach, śpij, kochanie...
(kołysanka)

W górze tyle gwiazd,

W dole tyle miast,

..... (a) miastom dają znać,

Że dzieci muszą (b).

Ach, śpij, kochanie,

Jeśli gwiazdki z nieba (c) , dostaniesz (1).

niesz, niasz, niosz, niusz

Czego pragniesz, daj mi znać,

Ja Ci wszystko (2) mogę dać,

fszy, fsza, fszo, fszu, fsze

Więc dlaczego nie chcesz spać?

Ach, śpij, bo (d),

Kiedy gwiazdy się na niebie złocą (3),

zło, zła, złu, zle, zły

Wszystkie dzieci (4), nawet zle,

dzie, dzia, dzio, dziu, dzi

Pogrążone są (e),

A Ty jedna tylko nie.

A-a-a, a-a-a ,

Były (5) sobie kotki dwa,

ło, łu, łe

A-a-a, a-a-a,

Szarobure, szarobure obydwa (6).

dwa, dwo, dwu

Ach, śpij, bo właśnie (7)

wła, wło, włu, włe, wły

..... (f) ziewa (8) i za chwilę zaśnie,

wa, wo, wu, we, wy

A gdy rano przyjdzie świt,

Księżycowi będzie wstyd,

Że on zasnął, a nie Ty.

Ach, śpij, bo nocą [...]

L. Starski

d) Proszę słuchać i powtarzać.

*Transkrypcja dla chętnych i ciekawych*⁸

Przykłady z tekstu	Transkrypcja międzynarodowa	Transkrypcja słowiańska
w górze	[v guʒɛ]	[v guʒe]
w dole	[v dɔlɛ]	[v dole]
gwiazdki z nieba	[gvjastci z ɲɛba]	[gv'jastk'i z ńeba]
daj mi	[daj m,i]	[daj m'i]
wszystko	['fʃɨstkɔ]	[fʃystko]
więc	[vjɛnts]	[vjenc]
właśnie	['vwaɲɛ]	[vuaśne]
świt	[ɛf,it]	[śf'it]
księżycowi będzie wstyd	[kɛʒɨʦɔv,i bɛɲdʑɛ fstyt]	[kśężycov'i]
zasnął	['zasnɔw]	[zasnou]

e) Proszę posłuchać piosenki i spróbować ją zaśpiewać.

⁸ Z myślą o zróżnicowanej grupie studentów zastosowano dwie transkrypcje (międzynarodową i słowiańską).

6. Zakończenie

Na zakończenie należy dodać, że książka *Szura, szumi i szeleści* zawiera mało wierszy — tzw. łamańców językowych. Szczególnie skomplikowane struktury fonetyczne pojawiają się w specjalnie wydzielonych ćwiczeniach utrwalających. Podstawowym celem podręcznika jest bowiem doskonalenie wymowy służącej codziennej komunikacji. Teksty poetyckie dla dzieci znalazły się jednak zarówno w części pierwszej (podporządkowanej wybranym zagadnieniom fonetycznym), jak i w drugiej (o porządku tematycznym). Trzeba podkreślić, że stanowią niewielką część zawartości całego podręcznika. Mają być ważnym i atrakcyjnym uzupełnieniem podczas rozwiązywania określonych problemów artykulacyjnych.

Bibliografia podmiotowa

- Brzechwa J., 1989, *Brzechwa dzieciom*, Warszawa.
Chotomska W., 2003, *Dwanaście miesięcy*, Łódź.
Chotomska W., 2003, *Kto zna słowa na kra...?!*, Warszawa.
Chotomska W., 2004, *Piosenki Gawędy*, Warszawa.
Starski L., 2006, *Ach, śpij, kochanie...*, [w:] *Kołysanki*, Wrocław.
Tuwim J., 1986, *Wiersze 2*, Warszawa.

Bibliografia przedmiotowa

- Burkat A., Jasińska A., 2005, *Hurra!!! Po polsku 2*, Kraków.
Cudak R., Hajduk-Gawron W., Tambor J., 2006, *Czytaj po polsku. Materiały pomocnicze do nauki języka polskiego jako obcego. Edycja dla początkujących*, t. 1, Katowice.
Cudak R., Tambor J., Hajduk-Gawron W. (red.), 2004, *Czytaj po polsku. Materiały pomocnicze do nauki języka polskiego jako obcego. Edycja dla początkujących*, t. 3, Katowice.
Cudak R., Tambor J., Hajduk-Gawron W. (red.), 2004, *Czytaj po polsku. Materiały pomocnicze do nauki języka polskiego jako obcego. Edycja dla początkujących*, t. 4, Katowice.
Czempka M., Smereczniak M. (oprac.), 2007, *Czytaj po polsku. Materiały pomocnicze do nauki języka polskiego jako obcego. Edycja dla zaawansowanych*, t. 6, Katowice.
Dąbrowska A., Łobodzińska R., 1998, *Polski dla cudzoziemców*, Wrocław.
Dąbrowska A., Pasieka M., 2001, *O wierszach dla dzieci i cudzoziemców*, [w:] *Przeboje edukacji polonistycznej*, red. D. Michułka, Wrocław, s. 147–154.
Kita M., 1998, *Wybieram gramatykę! Gramatyka języka polskiego w praktyce*, t. 1, Katowice.
Lewiński P., 2001, *Oto polska mowa*, Wrocław.
Madeja A., Morcinek B., 2007, *Polski mniej obcy. Podręcznik do nauki języka polskiego dla średnio zaawansowanych*, Katowice.
Majewska-Tworek A., 2010, *Szura, szumi i szeleści. Ćwiczenia fonetyczne nie tylko dla cudzoziemców*, Wrocław.
Malejka J. (oprac.), 2007, *Czytaj po polsku. Materiały pomocnicze do nauki języka polskiego jako obcego. Edycja dla zaawansowanych*, t. 5, Katowice.
Małolepsza M., Szymkiewicz A., 2010, *Hurra!!! Po polsku 1*, Kraków.
Tambor J., Hajduk-Gawron W., Cudak R., 2009, *Czytaj po polsku. Materiały pomocnicze do nauki języka polskiego jako obcego. Edycja dla początkujących*, t. 2, Katowice.

Tambor J., Hajduk-Gawron W., Cudak R. (red.), 2010, *Czytaj po polsku. Materiały pomocnicze do nauki języka polskiego jako obcego. Edycja dla średnio zaawansowanych i zaawansowanych*, t. 7, Katowice.